

Sjeveroistočni spori (Srijem i okolni krajevi) imat će *u* dugo, muzički izrazito visoko, *e* niže, kraće, slabije. Jugoistočni (na raznim krajevima Dalmacije) ima niže i kraće *u*, udar je jači, početak viši, *e* će pak biti više, duže (kod ove riječi zbog sonanta još duže), jače. Svi su ovi komparativi uzeti u odnosu na centralni spori. Tu su oba samoglasnika ujednačena i dužinom i visinom i snagom, samo se, jasno, ipak osjeća, gdje je naglasak. Akustički je dojam (bar za moje uho, možda je i navika) čist, uravnotežen, bez obojenosti, bez prizvuka. Mislim, da je objektivno, ako kažem, da je centralni spori i ljepši i pogodniji i da samo on može postati ortoepski standard. Samo nažalost on je i najteži za uvježbavanje. To mogu reći iz vlastite prakse. I sjeveroistočni i jugoistočni mnogo je impresivniji, mnogo se lakše oponaša, brzo se prilijepi i spikeru i glumcu. Ali ako izgovorimo na pr. kompozitor s bilo kojim sporim osim centralnoga, riječ postaje neugodna svakome, tko je navikao na izgovor kompozitor. Iako je glavni uzrok otporu ustaljenost navike i nedostatak potrebe za promjenom, neobičan, stran, provincijski, »folkloran« akustički dojam ovih dvaju sporih akcenata ipak pojačava taj otpor. Ali ako se ispravno izgovori kompozitor, s centralnim sporim, onda se akustički dojam ne razlikuje bitno od izgovora kompozitor, razlika je više u stupnju, više u kvantiteti nego u kvaliteti. Zato je jedini izlaz iz spora oko tuđica na -or istodobna briga i za ispravan akcent i za njegov ispravan izgovor. A uporište se može naći i u teoriji i u praksi.

VIJESTI IZ HRVATSKOG FILOLOŠKOG DRUŠTVA

Na prvoj sjednici u mjesecu veljači konstituirao se odbor Hrvatskog filološkog društva tako, da su za potpredsjednika izabrani sveučilišni profesori dr. Stjepan Ivšić i dr. Mirko Deanović, za blagajnika sveučilišni asistent Vladimír Vratović, a za knjižničara sveučilišni profesor dr. Veljko Gortan, koji je prije toga kooptiran u odbor.

Utvrđen je i red predavanja za proljetno razdoblje. 7. travnja predavat će u X. dvorani Filozofskog fakulteta prof. Stjepan Ivšić o karakteristikama novoštokavske akcentuacije, a 5. svibnja prof. Ljudevit Jonke o ideološkim osnovama hrvatske filološke škole 19. stoljeća. Predavanja počinju u 19 sati.

U sekciji za teoriju književnosti i metodologiju književne povijesti predavat će 14. travnja asistent Jure Kaštelan o biografiji i književnom djelu, 28. travnja asistent Miroslav Beker o američkom književnom kritičaru Edmundu Wilsonu, 12. svibnja prof. Fran Petre o ekspresionizmu i 26. svibnja prof. Zdenko Škreb o književnom teoretiku Emilu Steigeru. Predavanja se drže u Društvu sveučilišnih nastavnika u Kavurićevoj ulici br. 17, u 20 sati.

Na istom mjestu, također u 20 sati, drže se i predavanja u sekciji za opću lingvistiku. Tako će 21. travnja govoriti prof. Cvjetko Job o lingvističkom arhivu i filološkoj dokumentaciji, a 10. svibnja prof. Josip Hamm o putovima i zadacima suvremene slavistike.

Poslije svakog predavanja otvara se diskusija o iznesenim problemima. Predavanjima mogu prisustvovati svi članovi Hrvatskog filološkog društva.

Uredništvo »Jezika« zahvaljuje se ovom prilikom g. Franji Petričeviću iz Splita, koji je za časopis »Jezik« priložio osam tisuća dinara.

UNAKRŠTAVANJE DVIJU
SINTAKTIČKIH KONSTRUKCIJA

U našem novinskom stilu vrlo često susrećemo konstrukciju direktnog objekta uz refleksiv se u značenju neodređenog ličnog subjekta (francuski *on*, njemački *man*); primjerice: *kojim se daje veću slobodu* (Vjesnik, 7. II.1953., str. 3.) mjesto *veća sloboda*.

Isto tako unakrštava se konstrukcija vremena u genitivu i akuzativu; primjeri: *ovaj puta, prvi puta, prošli puta, po drugi puta, za ovaj puta, kad ne znamo po koji puta već*. Tu je pridjev u akuzativu, kao da se kaže *prvi put, svaki put, koji put*, što bi bilo ispravno.

Mjesto toga uvriježila se u saobraćajnom i novinarskom, naročito zagrebačkom, govoru kompromisna konstrukcija, i to na najčudnovatiji način, da je pridjev u padežu akuzativne konstrukcije vremena, a imenica u genitivnoj konstrukciji vremena.

To je svakako barbarizam jednak onome gore, gdje je upotrebljen objekt u akuzativu, kao da je glagol bez refleksiva.

Čistilac jezika, koji radi na njegovoj kulturi, ovdje ima svakako lagan posao. Treba izbjegavati nepotrebno unakrštavanje konstrukcija, reći će. Treba kazati: *daje se veću slobodu, svaki put ili svakog puta* i t. d. Uspor. Maretić, Jezični savjetnik, str. 120., s. v. *put* i str. 130., s. v. *se*.

Petar Skok

KOMPARATIVNE VARIJANTE
SINONIMNOG ZNAČENJA

Komparativ *drūkčiji* i prilog *drūkčije* govori se i piše na dva načina: *drugáčiji*, *drugáčijē*, *drugojáčiji*, *drugojáčijē*. Sva tri oblika imaju jednako značenje. Belić, Pravopis, 176, dopušta sva tri, navodeći kao priloge još *drūkčē* pored *drūkšē*, *drugáčē*, *drugojáčē*, dok Boranić, 110, ima samo *drugáčije*, *drugojáčije* pored *drūkčije* i *drūkče*.

Što se tiče postanja, lako je objasniti postanje od *drugáčiji* i *drugojáčiji*, a teško je naći razlog za sinkopu samoglasa -a- u *drūkčiji*.

Pomoću sufiksa -ako, koji se nalazi u *taki*, *ovaki*, *onaki*, *svakaki*, stvoren je od *drug(i)* prilog *drugáč*, koji se govori u kajkavskom i čakavskom, a u štokavskom komparativ na -iji *drugáčiji*, *drugáčije*. Tako se može govoriti i u kajkavskom hrvatskom i čakavskom.

Od *svākōji* stvoren je s pomoću istoga sufiksa *svakojaki*. Analogijom prenijet je -ojak na *drug* i stvoren komparativ *drugojáčiji*, koji govore štokavci, a ne govore ni čakavci ni kajkavci, premda imaju *svakojaki*.

Sinkopa vokala -a- u *drūkčiji* mislim da je nastala analogijom prema *drūgdje*. Oblik *drūkčiji*, koji je nastao odatle, danas se više upotrebljava u govoru i pismu. Tendencija je jezičnog razvitka prema kraćem obliku, analogijskom.

Jezičnom čistioću i tu je lagan posao. Dat će prednost obliku *drūkčiji*, koji nije pravilan, ali se više upotrebljava.

Njemu ne će biti teško da stvori odluku ni kod spomenutih priloških varijanata. Pri pitanju, koji će se od njih uzeti u književni jezik, držat će se jezične tendencije.

Prilozi *drūkčijē*, *drugáčijē*, *drugojáčijē* zapravo su srednji rodovi komparativa, dok su *drūkčē*, *drugáčē*, *drugojáčē* nastali dodavanjem priloškog nastavka -ē na dočetak -k od -ako, -ojako, a u *drūkšē* izmijenjena je suglasnička grupa -kč- u -kš- prema komparativima *lakši*, *mekši*, i t. d. Jezični uzus današnjih pisaca na zapadu i istoku daje prednost prvoj seriji.

Petar Skok

ŽITARICA ILI ŽITO?

Čudi se jedan naš čitalac, što u tekstovima nalazi riječ *žitatica* ondje, gdje bi trebalo stati *žito*, jer »žitatica u rječniku (Ristić-Kangrga) znači ono, u što se meće žito«.

Ali ne čudi se tako samo ovaj naš čitalac nad pojedinom riječju, nego se mnogi naši ljudi uopće čude, što neka riječ ima i drugačije značenje od onoga, na koje su navikli u svome kraju ili na kakvo su naišli u kojem rječniku. Naše jezično blago nije još u cjelini popisano, a ni popisanim riječima nisu zabilježena sva